

Redacțiunea, Administrațiunea,
și Tipografia:
Brașov, piața mare Nr. 30.
Serisori nefrancați nu se
primesc. — Manuscrisuri nu se
restituie.
INSERATE se primesc la Admi-
nistrațiunea în Brașov și la ur-
mătoarele Birouri de anușuri:
în Viena: M. Dukes, Heinrich
Schalek, Rudolf Mosse, A. Oppelt,
Nachfolger; Anton Oppelt, J.
Danneberg, în Budapesta: A. V.
Goldberger, Eckstein Bernat; în
București: Agenția Ilavus, Suc-
cursale de Romunia; în Ham-
burg: Karoly & Liebmann.
Prețul inserțiilor: o serie
garantând pe o coloană 8 cr. și
80 cr. timbru pentru o publi-
care. Publicări mai dese după
taxă și învoială.
Reclame pe pagina a 3-a o
serie 10 cr. sau 30 bani.

GAZETA TRANSILVÂNIEI.

ANUL LVIII.

„Gazeta” iese în săptămână.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
N-rii de Duminică 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminică 3 franci.
Se primumă la toate oficiile
postale din țară și din afară
și la dd. colectorii.
Abonamentul pentru Brașov
administrațiunea, piața mare,
Târgul Inului Nr. 30 etagiu
I.: pe un an 10 fl., pe șase
luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr.
Cu anul în casă: Pe un an
12 fl., pe șase luni 6 fl., pe trei luni
3 fl. Un esorolax 5 cr. v. a.
sau 15 bani. Atât abonamen-
tele cât și inserțiunile sunt
a se plăti înainte.

Nr. 245.

Brașov, Sâmbătă, 4 (16) Noemvre

1895.

La criza orientală.

Ministrul nostru de externe con-
tele Agenor Goluchovski nu voiesce
să rămână îndărătul celorlalți di-
plomați ai marilor puteri, e doritor
de a-și câștiga și el lauri în ser-
viciul intereselor păcii europene,
ca antecesorul său contele Kal-
noky. De aceea a luat inițiativa
pentru a-se stabili o înțelegere în-
tre marile puteri cu scop de a în-
rui asupra Sultanului, ca să ia
măsurile necesare pentru restabilirea
ordinei și a siguranței în Constăn-
tinopol și în provinciile turcesci.

Comunicatele, ce le publică
„Neue Freie Presse” din Viena și
„Pester Lloyd”, cu privire la ple-
carea escadrelor de război ale ma-
rilor puteri în apele Levantului, au
fost redactate de sigur în oficiul de
externe din Viena.

E vorba de a liniști spiritele și
așa destul de agitate prin criza dela
burse, că nu se tractează de o ac-
țiune a puterilor, ci numai de mă-
surile de precauțiune față de starea
nesigură în Orient, că puterile pro-
ced unanim, și că n'au intențiunea
de a se apropia de Dardanelle cu
corăbiile lor de război.

Faptul în sine, că marile puteri
se ved necesitate a lua aceste mă-
surile de precauțiune, este cu toate
astea destul de grav și scirile neli-
niștitoare, ce sosesc zilnic din Con-
stantinopol și din Asia mică nu sunt
nicî-decum de natură a depărta tem-
erile de o apropiată încercătură
războinică în Orient.

Marea întrebare este, dacă Sul-
tanul Abdul Hamid va fi în stare
să ia măsurile energice, ce se pre-
tind dela el pentru a suprima ră-
vrătirea Turcilor săi fanatici în con-
tra postulatelor, ce se cuprind în fa-
vorul Armenilor de Anglia împreună
cu Rusia și Franța. Înalta Pörtă a
primit proiectul, der s'arată nepu-
tincioasă de-a ține în frâu elementele
mohamedane ale imperiului.

Lordul Salisbury a vorbit la

banchetul din Guildhall despre esis-
tența Turciei ca necesitate europeană,
der a recunoscut de astă-dată în
mod foarte clar, că răul ce amenință
Turcia este a-se căuta în ea însăși
și în guvernul ei.

Limbajul acesta neobișnuit la
diplomații englezi dovedesce, că
ceștiunea orientală a intrat într-o
nouă fază. Ori își va face datoria
Sultanul și va restabili ordinea ese-
cutând totodată reformele armene,
ori dacă nu el va trebui să fiă pus
sub tutela puterilor europene.

Și tocmai pentru că este așa de
puțină speranță, că Abdul Hamid
va fi în stare a împlini ceea ce i
se cere ca neapărat de lipsă, situa-
țiunea devine așa de gravă pentru
viitor. Ați marile puteri proced încă
unanim, der ore, când într'un mo-
ment dat înțelegerea lor va trebui
să înlocuiască puterea înfrântă a
Sultanului, puté-vor fi și atunci una-
nime?

Aici e nodul gordian al crizei
orientale. Ce se va întâmpla, dacă
Sultanul și guvernul lui nu vor fi
în stare a potoli fanatismul moha-
medanilor și a restabili ordinea și
siguranța în imperiul său?

Caracteristic este, ceea ce dia-
rul inspirat de Bismark, „Hambur-
ger-Nachrichten”, dice cu privire la
criza orientală.

A trecut — dice — vremea când
Anglia puté să amenințe serios. Nici
Germania, nici Italia, nici Austro-
Ungaria uu vor scoțe pentru Anglia
castanele din spuza rusescă. Pentru
Germania au și ați valoare cuvintele
pronunțate de Bismack înainte cu
8 ani: „Dacă va isbucni o criză
orientală, noi nu suntem angajați în
prima liniă; noi putem aștepta, ca
în marea adriatică, în Levant, pu-
terile interesate să-și ia decisiunile
lor, și, dacă voesc. să se împace, ori
să se bată cu Rusia, noi nici pen-
tru una, nici pentru alta nu suntem
chiamați în prima liniă.”

Dacă și principele Hohenlohe
se conduce de aceste vederi, atunci
n'avem a ne aștepta la o acțiune a

puterilor triplei alianțe în Orient în
prima liniă. Cine pôte sci însă ați
dăcă o ast-fel de acțiune nu va fi
necesară, mai curând decât s'ar crede,
în a doua liniă?

Disolvarea consiliului comunal din Viena.

Precum seim, alegerea de primar
pentru orașul Viena s'a făcut din nou al-
tăeri în prezența comisariului Friebeis.

Antisemiții s'au ținut de cuvânt, au
votat éráși pentru Lueger, cel neaprobat,
care a fost reales cu 92 voturi contra 45
bile albe.

Comisarul guvernial întrébă pe cel ales
dăcă primesc alegerea?

Dr. Lueger răspunse, dicend, că rea-
legerea sa nu se pôte interpreta ca o resis-
tență contra voinții împărătesci, ca o vâ-
tămăre a devotamentului datorit Majestăți
Sale Impăratului. Neaprobarea lui s'a făcut
la propunerea ministeriului. Primarul însă
servitor se fiă independent, trebuie să fiă un
servitor credincios împăratului și poporu-
lui. Trebuie să valoare dreptele dorințe și
postulate ale poporului și față cu guvernul.
Eu mă întreb: să mă plec diotatului gu-
vernului, ori să ascult de voința poporu-
lui? Sunt un bun austriac, der deplin in-
dependent, sunt un bun servitor al lui
Dumnezeu și nu un servitor al vițelului de
aur. (Aplause sgomotose la antisemiți.) A-
tădi nu se mai tractează de persoana lui
Lueger, ci de libertatea și onóra orașului
meu natal Viena, de libertatea și de onó-
rea sêrmanei și asupritei mele patrii Aus-
tria. (Aplause sgomotose la antisemiți Li-
beralii strigă: comediă! Mare mișcare).
Aceste considerațiuni mă îndatoréză a con-
tinua lupta cu curagiu neînfrânt. N'as fi
un bărbat german, dacă ași lucra altfel.
Poporul Vienei ar privi ca slăbiciune, dacă
m'as da îndărăt, și ar pierde ori ce încre-
dere în noi. Declară priu urmare, că primesc
alegerea cu mulțumire (Aplause sgomotose
la antisemiți.)

Comisarul Friebeis declară după acesta
consiliul comunal de disolvat, dând ce-
tirea unui ordin al guvernatorului, în care
il autoriséză la acesta declarare pentru ca-
sul când prin realegerea lui Lueger consiliul

comunal „s'ar pune în conflict cu voința
preainaltă a Majestății Sale.”

Antisemiții strigă: „acesta e ilegal”
și isbucnesc în frenetice ovațiuni pentru
Lueger. Membrii consiliului se retrag în
frunte cu Lueger. Afară pe strade îi așteptă
o mulțime imensă de 10—15,000 ómeni.
Lueger se urocă într'o trăsură cu 4 cai și
pléacă între strigările înșuflețite ale mul-
țimei. Înaintea parlamentului mulțimea
suriga: „Abzug Badeni!” unul strigă: „Tre-
buie să-și tăiam gâtul acestui Foleac!” El fu
arestat.

De-odată o parte mare din demons-
tranți porni spre palat (Burg). Vre-o 800
de ómeni reușiră a străbate în piéta inte-
rióră a palatului. Aici ca la comandă is-
bucniră în strigate: „Hoch Lueger!” „Jos cu
Badeni! Jos cu stăpânirea polăcescă!” Incaet,
încet însă, venătorii, cari îl călău și pe-
destri împraștiară mulțimea.

Orientul fierbe.

Tóte puterile mari din Europa își trim-
it vapóre de rebel în marea Mediterană.
Conform deșelilor sosite din Viena, Aus-
tro-Ungaria trimite patru vapóre la Levanta.

„Pest Li.” aduce în numărul său de
astădi în fruntea foii un comunicat, care
pare a fi oficios, și în care se spune, că
trimiterea escadrelor de rebel ale pute-
rilor în apele levantine nu se face pentru
nici o acțiune, ci însemnă numai luarea
măsurilor de precauțiune în tața stărei ne-
sigure din Orient. Nici o putere n'are in-
tențiunea de a-și posta vapórele de res-
bel în apropiere imediată de Turcia d. e.
pană la Dardanele. Puterile lucră în de-
plină înțelegere, ca și ambasadorii lor din
Constantinopol. Se asigură, că Austro-Un-
garia a luat inițiativa pentru de a stabili o
înțelegere a tuturor cabinetelor, cu privire la
pașii ce ar fi a-se întreprinde la Sultanul,
ca acesta să ia toate măsurile posibile pen-
tru restabilirea ordinei și a siguranței în
Constantinopol și în provincii.

„N. Fr. Presse” asemenea asigură, că
la propunerea ministeriului de externe aus-
tria, între puterile marii decurge tractări
pentru o procedere solidară în fața întâm-
plărilor din Turcia. Se dice, că pertractă-
rile au progresat deja favorabil, și vor și

FOILETONUL „GAZ TRANS.”

Larossossinier.

După Stolle.

(Urmare).

După ce Larossossinier fu îmbrăcat,
toți Negri aflători în serviciu cădură în ge-
nunchi înaintea lui.

— „Nu amblați cu comedii”, le dise
el. „Spune-ți-mi, mai bine, ce însemnătate
au toate acestea?”

— „Vei fi sacrificat!” răspuneră
Negri.

— „Ce? Eu sacrificat?... Nu cred, că
vei vătămă legile ospitalității într'un mod
a-ât de grozav. Auđi! întâi deificat și apoi
sacrificat. Ceva de necredut! Nici-odată
nu mi-a fost vieța atât de plăcută, ca
acum.”

— „Iți va fi și mai plăcută.”

— „Der dacă vor să mă omóre?...”

— „Nu vei fi uois. Vei fi sacrificat
iubirei Sultanei!”

— „Voi fi sacrificat iubirei Sultanei?
Cum să înțeleg asta?”

— „Vei îmbrățișa-o ou gingășiă.”

— „Eu s'o îmbrățișez cu gingășiă?”

— „Da!”

— „Însă ce va dice Luminăția Sa, so-
țul dumniaei?”

— „El e departe de aici, la Murad-
Bey.”

— „Der dacă din considerațiuni de
gingășiă față de căsnicia și pacea căsăto-
riei, n'asî îmbrățișa pe frumoșa Sultana?...”

— „În acest cas, pumnalul ésta îți va
străpunge pieptul, ér frânghia acesta de
mătase te va sugruma.”

Larossossinier se puse pe cugete. În
tot casul, el se afla într'o situațiune, care
trebuia să-și sdruncine și cele mai solide
hotăriri.

— „Der dacă ași împlini dorința Lu-
minăției Sale?” întrebă el într'un târziu.

— „Atunci vei părăsi această casă în-
cărcat de daruri bogate.”

„Aha!” își gândi Larossossinier. „Pôte

că lucrurile să ia încă o întorsătură noro-
cósă pentru mine.”

— „Ași vré bucuos să ved aran-
giamentul în casele Luminăției Sale?”
dise el.

— „Dacă ai câștigat odată grația Sul-
tanei, toate secretele Seraiului îți vor fi cu-
noscute.”

Intr'aceea un copil îmbrăcat în pa-
radă îi prezentă pe-o tavă prețioasă o ra-
mură verde.

— „Fericitule tinér”, dise el, „ce în-
semnă această distincțiune de-o grația neaș-
teptată?”

— „Însemnă, că pe tine, cel mai fe-
ricit între muritorii, te așteptă Rosa-rose-
lor.”

Tinérul plecă apoi înainte și el îl
urma. Mulțime de lampione artistice erau
presărate prin grădina închisă. Cântări line
se audiau prin ramuri, flințe silfidice apă-
reau iei și colo, cari repede dispăreau éráși
în tufșuri. La aceste farmece se adăugea
aerul încărcat de arome cerosi.

Larossossinier înaintă amețit printre
aceste splendori neînchipuite. Ajunseră în-
tr'un ambit format din iasmuri și boltit ou
rose persice. Pe nesimțite lampelle se stinseră
și se făcú întunecime mare. Abia făcură
însă vre-o 50 pași, când din nou apărú
orepuscul artistic al dăile, încât întregă
împrejurimea o transformă într'o splendóre
rosa-roșietioă. Printre tufșurile înalte de
orange și oleandre se vedea un edificiu ca
un templu. Trepte albe de marmoră con-
duceau spre o ușă tot de marmoră.

— „Acesta este templul iubirei, unde
Sultana te așteptă cu aviditate. Portalul
duce de-a dreptul în odăile cele mai fru-
móse din vaea Nilului.”

Intr'aceea observă Larossossinier, că
era urmărit de un brigadir și de patru
Negri. Brigadirul purta într'o mână un pum-
nal foarte ascuțit, în cealaltă o sfóră de
mătase.

— „Credinciosule însoțitor, până unde
mă vei urmări?” întrebă Larossossinier.

— „La Sultana!”

duce sigur la scop. Cestiunea principală, care ar fi de a-se statori, este, ca nici o putere să nu facă vre-un pas de sine, ci numai în înțelegere cu toate celelalte puteri.

În provinciile turcesci turburările și acum se continuă. Astfel satul Thinkur-Hissar a fost atacat de revoluționarii din Zeitun, cari uciseră 30 Muhamedani și jăfuiră satul. Din Adana se anunță, că 200 de Armeni atacară satele mohamedane Zeitun-Bele și Nazli, omorînd și jăfuind tot, ce le-a venit în cale. Lupte nouă și omoruri se anunță din Malatia, Sieva și alte locuri.

Mai îngrijitor este însă faptul, că în Constantinopol se tem de *nouă turburări* pe cari ar intenționa a-le provoca Armenii, 6r din Cetinje se anunță, că între Miridiții catolici și între Arnăuții mohamedani din Albania s'a iscat un conflict sângeros, căruia i-au căzut jertfe mai multe vieți de omeni.

Întregă presa europeană se ocupă cu aceste stări anarhice din imperiul otoman, bursele sunt foarte agitate, și mulți prevăd din incidentele acestea semne de războiu. Dilele viitoare vor aduce séu sciri liniștitoare, séu probabil nouă incurătură în cestiunea orientală.

Dieta ungară.

— Desbaterea bugetului pe 1896 —

Sedința dela 12 Noemvre.

Szluha Istvan: Liberalismul vestit al guvernului-Bánffy nu este decât o ficțiune, o firmă de cărciumă pe parlamentul conștiințelor date în chirie. Ministrul președinte de ađi, fostul pașă-famos dela Bistrița a luminat în lme, că vré să facă statul național, însă în prezenta lui Ungaria a fost calmniată. Br. Bánffy a lăsat sé fi ars stindardul maghiar și étă totuși e ministru-președinte încă. Se vestește, că din incidentul milleniului, va veni la noi întregă streinătatea. Da, va veni întregă streinătatea, cum vine usurarul sé-și cerceteze datornicul, că ore are destul, ce sé-i liciteze? Căci așa stă lucrul. Când străbunii noștri au ocupat această patriă, au făcut tributară întregă Europa. Acum însă în ajutorul milleniului, noi suntem tributară întregii Europe. Oratorul desvôltă apoi afacerea bursei, înglodarea regulărei valutei, confiscarea regalului și abuzurile, ce se comit cu vândarea regalelor. S'a întemplat d. e., că un aréndaș de regale, când a vâdut, că nici într'un mod nu sé pôte scăpa de șicanele finanților, — s'a spândurat.

Vajay: Spre gloria guvernului Bánffy!

Szluha: vorbește pe larg despre cea mai nouă vătămăre a dreptului public și dice, că acesta nu s'ar fi întemplat decât capul cabinetului ar fi esplicat colo sus (la curte), că de câte-ori dinastia Habsburgilor a venit în cértă cu națiunea maghiară, tot-déuna i-a cădut câte-o coronă de pe cap. — Nu primesce bugetul.

Messko László: guvernul actual este

culpabil de multe neglijențe. El a promis, între altele, cu multă mândrie, că va apăra ideea de stat maghiar. A și „apărat-o“ frumos. Cel dintăiu lucru al lui Goluchowski a fost sé declare, că se identifică cu Kalnoky întru toate, 6r Br. Bánffy pentru palma ce am primit-o la Agram, s'a mulțămît cu estățenia de onóre. Casul dela Agram și toate câte stau în legătură cu el, trebuie se ne pună pe gânduri, decât e bine, ori nu, ca față cu Croația sé exercităm și mai departe maritimia, oportunismul esagerat și politica jertfiri de sine, căreia are sé mulțăméscă Croația pozițiunea sa de ađi. Vorbesce apoi despre dări și despre fusione pe care o combate.

Kossuth Ferencz: Basa dela 67 nu este acomodată de-a scuti nici drepturile țării, nici interesele ei materiale. Pe acest repediș lunecă și cad unul după altul drepturile națiunii, ceea-ce de altmintrelea a observat și Francisc Deák îndată după încheierea pactului, dicénd partisanilor séi: diavolul este conducătorul vostru. Francisc Deák a voit sé lărgescă basa dela 67, însă viața a dovedit, că acesta este o imposibilitate, câtă vreme principiul parității e strins legat de cel al afacerilor comune, căci unde se ivesce interesul, acolo paritatea încetéză îndată. Unde e puterea, acolo e preponderanța și hegemonia. În Viena sunt toate ministerele comune, cari sunt mai mult imperiale, decât regese. Cine vede, d. e., în armată caracter național? Cine vede acesta în administrarea finanțelor? Cine nu șoie, că reprezentanțele noastre din străinătate nu cunosc emblema și stindardul maghiar? Se dice, că am progresat pe basa dela 67. Așa este! Însé trebuie sé indicăm și regresele morale. A pierit însușețirea, și guvernele nu desvôltă decât puterea centralizătoare.

Regretă, că nu e de față ministrul-președinte. Se susține, că guvernul a secerat succese. Ce fel de succese? Bánffy se cértă cu Kalnoky pentru Agliardi. Kalnoky se duce, însă Agliardi rămâne și faimosa notă nu merge la Roma. În Croația este insultat stindardul maghiar și președintele guvernului n'a știut sé dea Coronăi un sfat, ca sé condamne vătămărea; 6r când br. Bánffy a venit acasă și-a acoperit propriile rane cu diplome de onóre, 6r înainte parlamentului a stat cu povestea, că nu e vorba decât de trei bucăți de postav de tricolar național.

Vajay: Scandal!

Kossuth: Dér decât din întemplare s'ar fi cusut bucăți de postav negre-galbene, atunci arderea acestora ar fi fost sacrilegiu și rușine.

Se ocupă apoi cu partea financiară a bugetului și sfêrși dicénd:

Fia-care epocă își are ideile ei conducătoare: înainte de 1848 a încolțit lupta pentru libertate; în 1848 însușețirea pentru libertate; în 1849 abnegațiunea în apărarea libertății; în anii 50 îndărjirea între durerile robiei; la începutul anilor 60 izbucnirea acestei îndirjiri; la 1867 a

venit în fine epoca pactărilor, 6r ađi epoca amăgirilor, concept, care s'a civilizat, durerere, forțe mult la noi.

Szalay Imre: s'a ocupat și el cu politica grară, și pentru discursul, ce l'a ținut, a primit multe gratulări.

Ragályi Lajos (disident) a vorbit contra fusiei cu partida liberală, care nu mai e capabilă de nici o acțiune politică. Cătră finea vorbirei se ocupă cu întemplările din Agram și trage o aspră săpunelă lui Bánffy.

Procesul studenților croaiți.

Điua a treia de pertractare în procesul studenților croaiți din Agram a fost una dintre cele mai șgomotose, din câte s'au pomenit ore-când prin sale judecătorești. Președintele întrebuiță și aplică toate măsurile puterii disciplinare: dicta când inohisore singulară, când întunecată, priciu și detragerea mâncărei.

Acușății rideau de amenințările președintelui, batjocoreau pe procuror și-și petreceau cu publicul present, așa încât președintele n'a fost în stare nici decum a restabili ordinea.

La începerea pertractărei, procurorul Kratjević își ținú vorbirea de acușățiune, în care cerú pedepsirea strictă a tuturor acușăților. În decursul vorbirei el necontentit fú întrerupt de studenți, și când procurorul cuteză a numi pe studenți „obrasnici“ totți acușății săriră, ca unul, de pe bance și începură a amenința pe procuror. Publicul făcea deasemenea șgomot nespus. În zadar dicta președintele o pedepsă după alta, în zadar pășiră servitorii cu putere brachială.

Se auđi au strigăte de: „Urim pe Maghiari!“ „Decă Ungaria e regat, și Croația e regat!“ „În Ungaria locuiesc nu numai Maghiari, ci și Croaiți, Români, Sloveni și Serbi!“ „Stégul maghiar n'are drept sé stea în Croația!“ etc.

În fine după un tumult, ce ținú 10 minute, președintele ordonă sé se deserte galeriile. DAMELE eșind, aruncau plôie de flori asupra studenților.

Se începură apoi vorbirile de apărare, cari s'ar fi putut numi mai mult vorbiri politice. La fia-care observare séu admoniare a președintelui tumultul erupea din nou, așa încât acesta fú silit a suspende pertractarea și a amâna continuarea ei pe astăđi, Vineri.

Studenții eliminați, cari nu sunt locuitori din Agram, au fost chiămați la poliția, și au fost provăduți cu pașaporte în cari li-se ordonă sé părăsescă în timp de 24 ore Agramul. Acasă ei au sé se însușințeze la oficiul comunal și nu li-e permis sé se mai întorcă la Agram.

Pe tabla négră a universității din Agram e ținută o ordinațiune a rectoratului prin care studenților, cari n'au afaceri la universitate, li-se opresce intrarea. Mai departe se interdic: șgomotul prin coridore, flueratul, fumatul, murdărirea treptelor și vorbele de ocară.

Cum se vede, studenții croaiți din Agram sunt puși sub curatela și paza cea mai strictă. Și toate acestea, cum dic diarele maghiare, din cauza stégului maghiar desonorat.

SCIRILE ĐILEI.

— 3 (15) Noemvre.

Scutirea caselor nouă de dare. Se asigură, că guvernul unguresc va presenta camerei în timpul cel mai scurt un proiect de lege, prin care se va cere, ca în orașele din provinciă sé se dea celor ce plădesc case nouă un favor mai mare ca până acum. În present, casele nouă din Budapesta sunt scutite de dare pe timp de 15—30 ani, 6r cele din orașele din provinciă pe 12 ani. Scutirea pentru orașele din provinciă se va face acum pe timp mai îndelungat, ca 12 ani.

— 0 —
Din Feldióra primim șoirea, că Români de-acolo, inteligentă și popor, fao pregătiri frumoșe pentru adunarea despăr-

țământului Brașov al Asociațiunei transilvane, ce se va ținé acolo Dumineca viitoare. Reuniunea română de cântări arangieză cu această ocaziune un frumos concert și petrecere cu dans în sala Otelului cel mare. Programa concertului este următorea: 1) „Pax vobiscum“, cor mixt, de F. Schubert. 2) „Hora Severinului“, cor mixt, de Porumbescu. 3) „Sermana frunză“, cor mixt de G. Dima; 4) Bobocel și inele“, cor mixt, de Vidu. — S'au trimis invitațiuni pretutindeni aici în Brașov. Asemenea a circulat o listă pentru cei ce vor sé ia parte la masa comună. Înscierile la masă însă se vor puté face și Duminecă dimineața. Comitetului și membrilor, ce vor sosi în Feldióra cu trenul de dimineață, li-se prepară o primire frumoșă. Dorim și așteptăm, pentru scopul cel mare cultural și pentru încuragiarea Românilor din Feldióra, ca sé participe Români din Brașov în număr cât mai mare la adunarea de Duminecă.

— 0 —

Viriliști în Clușiu sunt 56, dintre cari la 24 le este șocotită darea în duplu. Români între viriliști nu e nici unul, căci pe un Trandafir Miklos și pe-un Dorgo Albert nu-i putem numéra între Români.

— 0 —

Profesorul de musică dela școalele române centrale din loc, d-l Nicolae Popoviciu, a plecat eri la Viena pentru căutarea sănătății sale sdruncinate. I dorim grabnică însănătoșare!

— 0 —

Francisc Kossuth, cum anunță diarul „Egyetértés“, la care el figuréză ca prim-colaborator, a abđis la postul de onóre al unui președinte la societatea pe acții „Hunia“ (fabrică de mașini) și a înapoiat societății suma de 50.000, pe cari i-a fost primit ca anticipațiă conform contractului încheiat cu societatea.

— 0 —

Trenul expres „Malle des Indes“. Eri, Joi, la orele 4:32 p. m. sosi în gara de Nord din Bucuresci trenul expres „Malle des Indes“, aducénd cu el primii călători străini pentru Bucuresci și Constantinopol, via Constanța. După ce stătú în gară 15 minute, trenul își continuă drumul spre Constanța. Direcțiunea generală a poștelor și telegrafelor delegă trei funcționari ai séi — un oficiant superior, unul inferior și un om de serviciu — pentru a mijloci schimbul corespondenței internaționale la Constantinopol.

— 0 —

Concertul d-lui Iulius Schmidt, care se va da Luni în 18 o. cu concursul pianistului Hugo Holik, va avé următorul program: 1. Marschner: Ariă din Hans Heiling; 2. Liszt: Rapsodia XII; 3 a. Schumann: Waldesgespräch, b. Brahms: Feldeinsamkeit, c. Lassen: Ioh sprach zur Taube; 4. a Chopin: Berceuse, b. Liszt-Wagner: Spinnerlied; 5. Löwe: Die Reigerbeize; 6. Moszkowsky: Vals; 7. a. Storch: Allein, b. Becker: Frühlingszeit, c. Brahms: Wie bist du meine Königin? Inceputul la 7 1/2 ore séra.

— 0 —

3 Pentru orașeni, funcționari, etc. cari au ocupațiuni sedentare sunt prafurile Seidlitz ale lui Moll cel mai bun remediu prin efectul lor la regularea mistuirei. O cutie 1 fl. se pôte căpăta dînic prin poște de cătră farmacistul A. Moll liferantului curții din Viena. Tuchlauben 9. În farmaciile din provinciă sé sé cêră preparatul lui Moll provăduț cu marcă și subscriere.

România agricolă.

IX. Mocanii.

(Urmare).

Mulți dintre Mocani au desfăcut vitele și le-au redus pentru a se puté întinde în moșii, 6r alții au pierdut și vite și moșii. Alții dic, că nu pot ținé vite, din cauza lipsei de omeni, și din cauza lipsei de pășuni și suhatură. Instituțiunea dorobanților și călărașilor cu schimbul mi-au declarat-o mai mulți ca vătămătore pentru cultivatorii de vite, de-orece prin asta omenii lor de serviciu se duc

— „Frumos, dér lasă lucrurile acelea aci“ — arătând spre pumnal și sfôră — „privirea lor îmi face nesuferit chiar templul iubirei!“

— „Sunt uneltele meseriei mele, de cari nu mă pot despărți!“

— „Uneltele meseriei tale?“ întrebă Larossossinier desconcentrat. „De cine am onóre?“

— „Sunt Capidschibaschi Seraiului.“

Un îngheț de mörte cuprins pe profesorul. Nenumérate istorii sângeroșe îi vin acum în minte, în cari Capidschibaschi jucau rolurile cele mai drastice de judecători.

— „Însé spre ce scop? Fără îndoielă, că și acesta este o specie de etichetă turcescă!“ replică profesorul într'un târđiu.

— „Pentru ca sé fiu tot-déuna la îndemână, când se întemplă ceva.“

— „Ce sé se întemple? Duceți-vé cu Dumneđu, bunule Capidschibaschi.“

— „Nu se pôte sci. tu Nu ai fost cel dintăiu amant, pe care l'am ucis.“

Larossossinier se simția cuprins de un îngheț, ce făcea, sé 'i se șgudue trupul și sé-i tremure dinții în gură.

Nunciul iubirei îl încuragiă sé mérégă înainte.

— „Ah!“ replică Larossossinier, „mai bucuros m'ăși întorce. Pôte-se ore? Nu cum-va esistă vre-o ușiță dosnică, ori vre-o spărtură în zidul Seraiului?“

— „De scăpare nu mai e vorba“, răspunse copilul, „pe domnia-ta te așteptă darul cel mai frumos al iubirei, séu...“

— „Séu?“ întrebă profesorul.

— „Séu mörtea!“ răspunse băiatul și păși mai departe.

(Va urma.)

Foiletonul „Garibaldi“ de Junius, care a apărut în nr.ii 236, 237 și 238 ai foiei noastre, și care ni-s'a trimis dinafară, a fost luat, cum ne-am convins ulterior, după un foileton original al diarului „Budapesti Hirlap“, ceea ce, din eróre, s'a omis a se indica.

în fiă-care Duminecă la instrucția militară, apoi la concentrări, și se lase vitele în grija unor băeți fără experiență.

Faptul este, că aceia, cari și-au conservat încă portul și vechiurile obiceiuri, au încă și ați nu numai un contingent mai mare, dăr și mai bun de vite din toate speciile, fiindcă îngrijesc ei înșiși de ele. Vite relativ multe și frumoșele am găsit la frații Sasu lângă Mărculești, la Sandu Popa Șorică lângă gara Ciulnita, pe moșia statului Radu-Vodă, care cu fiii săi ar avea la 500 capete vite cornute, vre-o 250 cai și mai multe mii de oi. Regretăm, că nu am putut să vedem toate vitele d-sale, și în special herghelia de cai, care era în Baltă, ca să ne putem pronunța asupra lor.

Vite frumoșe, se dice, că ar avea și I. I. Popea, la moșia Domnița, proprietatea Domeniilor Coronei. Inse fără indoială, vitele cele mai frumoșe, ce le-am găsit și vădută în excursiunile noastre, au fost ale lui Lazăr Dumitru, inginer din Cristian, actualmente cu domiciliul stabil în Brăila, er vitele le ținea la comuna Ariciu din jud. Râmnicu-Sărat. Avea la 400 vite cornute și 100 cai de herghelia. Vitele lui se păreau a fi acele din grajdurile mării velnitate ale firmei Ozell și fii din Cristian. Pagubă, că pe bietul om l'a scos din moșia, ce a avut-o înainte, și actualmente nu mai are pășunile bune de mai înainte.

Mocani sunt mulți arendași în județul Brăila, dăr că densesi ar avea pe moșiile, ce țin în arendă, vite de-o calitate și valoare deosebită, nu am auzit; nici n'am vădută pe la țeranii său prin comunele, pe cari le-am vizitat, vite deosebite cumpărate dela densesi.

Acestea sunt bogățiile actuale în vite ale Mocanilor, foștilor marii cultivatori de vite de odinioară. Asupra celor stabiliți în Dobrogea nu ne putem pronunța, de-orece nu le-am mai vădută de vr'o 10 ani de țile, dăr nici acele nu vor fi mai bune.

Ca rasse și valoare intrinsecă vitele cornute, ce țin Mocanii, sunt de rassa vechiă transilvană, numită de Câmpie, dăr nici aceea curată. Cu greu poți găsi o ciredă, care se se potă compara cu vitele actuale de Câmpie, ce se pot vedea la Turda, la Iernot etc., ori în alte bilciuri mari ale Transilvaniei. Vitele Mocanilor nu numai că nu s'au mai ameliorat, ci au decădută și degenerat, parte prin tratamentul defectuos și parte prin corcirea cu alte rasse. Oile lor țigăi au eșit toate smulse și tunse în primăveră. Cai, afară de cei doi cultivatori, nu țin.

Regimul lor antic, de-a peregrina vecinic dela munte la câmpie și d'aci la Baltă și înapoi, tòmna după ridicarea stânilor și primăveră, de-a trimite turmele și cărdurile de oi sub conducerea scutarilor și ciobanilor, cari și ei au oi fără plată în ale stăpânului, de pe o moșia pe alta, cu plată și fără plată, este aproape cu totul în disparițiune. Nu numai că vitele și oile nu mai găsesc ierbă și pășuni în drumul lor, dăr ați nici drumuri nu mai găsesci să treci cu calul său cu trăsura, căci totul este arat, și trebuie să mergi pe moșii tot în zig-zac. Apoi abuzurile, glòbele, ce se fac sërmanilor ciobani din partea arendașilor și a ómenilor lor, sunt grozave, și i-au spăriat pe cei mai mulți dela atari migrațiunii. De aci înainte, ele vor putea continua numai cu trenul, și trenul le vine prea scump.

De aceea țuțuieii au cam renunțat la atari peregrinațiunii cu turmele lor, și bine au făcut. În pri-

măvera acesta, cu ocaziunea inundățiunilor enorme din Baltă, unde se grămădise sute de mii de vite mari și mici, trebuind să iasă toate din Baltă de-odată, erau deci de mii de capete de vite pe moșiile limitrofe și nu aveau ce să mănânce, căci nu era, decât pământul gol. Am vădută luându-se câte 8—10 lei pe nopte și câte un miel pe ales pentru o turmă de oi, ca să pășuneze, său, mai bine dis, să se odihnescă din drum câteva ore pe nisce ogore din județul Vlasca!!

Erau nisce bieți ciobani din comuna Poiana de lângă Sibiu, cari abia că sosise în Baltă, când a început a se revêrsa Dunărea și au trebuit să se întorcă înapoi în Transilvania. De aceea bine au făcut Românii din ținutul Sibiului cu înființarea reuniunii agricole, pentru ameliorarea rasselor de vite și a sistemelor de producțiune, ca să-i rețină acolo la ei. Onore lor! Decă ar afla numai mulți imitatori, cari să stărue pentru introducerea luminei și culturai în popor.

Astfel se termină un însemnat capitol din istoria și bogăția națională. Mocanii prin a lor vină au încetat de-a mai fi aci un factor economic de ore-care importantă. Rolul politic, ce-l au actualmente, îl dătoresc numai puținelor firme comerciale, de cari dispun la Brăila și în alte câteva orașe. Foștii milionari și-au vândută casele și puținul, ce au avut în Săcele, pe motiv, că nu produc, și aci vitele, că nu mai rentează.

Prin acesta s'au anihilat ei de bună voce.

Instrucțiunea în Ungaria 1893—94.

Alaltăeri a apărut în Budapesta *raportul ministrului ungar de culte* privitor la starea instrucțiunii publice în anii 1893—94. Ministrul dice în acest raport, că deocamdată se ocupă numai cu starea în care se află *instrucțiunea populară*, er un raport general și amenunțit asupra instrucțiunii publice din Ungaria va da imediat înainte de începerea festivităților milenare.

În raportul edat acum se află o mulțime de date, dintre cari vom aminti și noi pe unele.

Așa d. e. dintre 2,884.834 de copii, cari sunt obligați a umbla la șoolă, sunt: 1,471.247 de genul bărbătesc și 1,413.588 de genul femeiesc. Cu privire la limbă sunt reprezentați: Maghiarii cu 50 procente, Germanii cu 12, Românii cu 17, Slovacii cu 12, Sèrbii cu 2, Croații cu 2 și Rutenii cu 2 procente.

După confesiuni, numărul oel mai mare dintre copiii obligați la șoolă îl reprezintă *israeliții*. Apoi urmèză romanocatoicii, *greco-catoicii*, cei de confesiunea augustină, *greco-orientalii*, reformații și în fine unitarii.

Raportul spune mai departe, că s'a făcut *mare progres în ce privește maghiarizarea șoolilor*. Astfel dintre 16.881 de șole populare au fost numai 4140 cu o limbă de propunere străină și 43 cu mai multe limbi de propunere străine, er în toate celelalte limba de propunere a fost său absolut maghiară (9681) său o limbă străină împreună cu cea maghiară (3017). Apoi șolele, în cari limba de propunere a fost cea maghiară, s'au înmulțit cu 214, er cele cu limbă de propunere nemaghiare au scădută cu 275. „De aci se poate vedea evident, cât teren a ocupat limba maghiară“, se dice în amintitul raport.

Privitor la învățatori, numărul oelor necualificați a scădută cu 762, er al acelora, cari nu sciu de loc ungueresc, cu 534.

Din puținile date reproduse aci se pôte convinge ori-cine de răutatea, cu care sunt privite șolele nemaghiare, a căror existență din țile este tot mai îngreunată și mai împedecată.

Din Bucovina.

— Noemvre 1895.

(Fine)

În raportul al doilea se spune (pe pag 14), că investiri ulterioare s'au adaus în anii 1883, 1884 și 1885 cu total 2767 fl. Pe lângă toate aceste investiri însă, valoarea tipografiei, care se cumpărase cu 10.261 fl. 62.5 cr., de-odată, pe pag. 13 a raportului II, scade după inventariul strict făcut la luarea în seamă a tipografiei la suma de 8251 fl. 7 cr. v. s. s. Decă s'ar fi mai făcut niscari investiri ulterioare de 2—3000 fl. am fi avut o tipografie aranjată eftină și după totă regula, ceea ce însă nici astăzi încă nu-i. Atunci n'ar fi trebuit tot să se cumpere tipuri de metal și mobile prin toți anii dela 1883 încôea, ceea ce probèză că literele erau cu totul tocite, mobilele stricate și utensilii noi una. De n'ar fi fost așa, atunci nu s'ar spune în raportul II, că până la finea anului 1888 s'au cheltuit cu investirea tipografiei 3.951 fl. 87 cr. Această sumă ar trebui erăși cercetată cu de-amăruntul, ca să se vadă, decă mobilele utensiliile etc., ce s'au făcut din această sumă, nu cum-va s'au plătit prea scump. Acestea și alte multe ar avea să le documenteze o comisiune anume alèsă spre acest scop și din ómeni esperți. Ea va trebui să cerceteze mai întâi, decă n'a fost prea scump 10.261 fl. 62.5 cr. prețul, cu cât s'a cumpărat tipografia; cât reprezintă ea ați, cari sunt investiri ulterioare, de cari se amintesc prin toți anii cu atâta emfasă; în ce stare sunt literele și utensiliile tipografice în prezent, ce va afa în magazin, cât reprezintă valoarea lui și cât sunt banii gata în cassa tipografiei, precum și datoriile ei.

La acesta am mai avea de întreat, de ce în raportul II. cinei culegători de litere sunt de altă lege? Ore nu sunt orientali, căci tipografia este cumpărată din banii preoților ort. orientali? Nu sunt culegători ortodoxi în Bucovina?

În fine comisiunea ar avea să caute, cât s'a încassat pentru lucrările esecutate de tipografia arhiepiscopescă dela anul 1883 Iunie 1 până în prezent, și în ce raport stă venitul cu spesele, ca să se vadă, ore de lucră ea în plin, ori în vènt, și ore nu sunt spesele prea mari? În cazul din urmă, avem călugări pe la mănăstiri, cari stau de gèba și s'ar pute aplica la tipografiă.

O deosebită atențiune ar trebui să aibă comisiunea asupra venitului, ce-l aduce „*Căldarul*“, redigiat de „Academia ortodoxă“. Acest calendar, care este cel mai scump dintre toate calendarele din lume, adecă 60 cr. exemplarul cu nici un conținut, — aduce tipografiei un venit foarte mare. Tot așa șematismul archidiecezan tipărit în limba germană aduce un venit destul de mare.

Las' că șematismul este foarte manc și defectuos, el costă totuși 50 cr. exemplarul. Șematismul archidiecezan ar trebui să conțină, ori de se află în fiă-care parochiă o casă parochială și câte falcă de pământ sesiă se află. Pe lângă acestea ar trebui să fiă pus numărul parochienilor esact, și nu ca până acum, unde unii parochi dau un număr mai mic din frică să nu capete vre-un cooperador, de vor fi mai mult de 2000 de suflete.

Și apoi prețul de 50 cr. este esorbitant, s'ar pute vinde și cu 30 cr. Dic 30 cr. exemplarul, căci pe la anul 1843, când încă n'aveam tipografiă archidiecezană, era prețul unui șematism 30 cr. și drept probă este Nr. 4148 ex. 9/21 Ianuarie 1848, subscris de Bendevschi, archim. În scrisoarea acesta trimèsă protopresviteriei Rădăuțului se dice, că unii preoți au dat peste 30 cr. v. a. și deore-ce un șematism costă 30 cr. să se întrebe preoții, cari au plătit peste 30 cr., ore n'ar fi bine, ca acest supra se

se alătore la fondul preoteselor vèduve, său să se faoă alt-ceva?

Pe atunci se tipăria șematismul în tipografiă străină și era tot așa de esact, ca și ați. De ce ați i-s'a urcat prețul?

Din scrisoarea acesta, a cărei copie trebuie să fiă în arhiva consistoriului, se vede că pe-atunci se stringeau bani pentru un fond al preoteselor vèduve. Ce s'a făcut cu el, căci de mult nu s'a auzit nimic de densus, afară numai că preotesele vèduve se plătesc din fondul religionar. La o altă ocaziune voi vèrbii ceva și despre acest fond, și din cari bani se stringea.

Er tuturor, cari vor fi în dubiu despre unele și altele vin a-le răspunde cu apostolul Paul: „nu este în cuvènt împèrăția lui D-șeu, ci în putere.“ O dic acesta luându-le de pe pag. 37 a raportului II, unde cu multă emfasă și trufiă se citeză aceste cuvinte, voind să se astupe gura criticaștilor de tot felul. Și mai departe: „tu ai credință, er eu am fapte, arată-mi credința ta din faptele tale și eu îți voi arăta din faptele mele credința mea.“ Ei bine, eu am credința, că raportul II este prea plin cu neesactități și am arătat faptele tale, cari trebuie încă ciuruite spre-a afla pe deplin credința ta.

Căldorescu.

Alegeri în municipii.

(Telegrame particulare ale „*Gaz. Trans.*“)

Blașiu, 15 Noemvre. La alegerea membrilor comitatensii, ce s'a ținut eri aici, Românii au invins cu desèvîrsire.

Teuș, 5 Noemvre. Ați s'a sèvîrsit aici alegerea de membri în congregațiunea comitatului. Alegători români 117, streini 72. Românii au fost bătuti cu 48 voturi de-ale noastre. Peirea ta din tine, Israile!

DIVERSE.

Statistica culegătorilor de sdrențe. În New-York, fiind deținut un culegător de sdrențe, foile de acolo publică din acest incident o interesantă statistică. Culegătorul de sdrențe se plânse la pertractarea finală, că negoțul cu sdrențe merge ați foarte rău, și că aceia, cari mai de mult câștigau pe țile 24 fl. cu adunarea de sdrențe, ați abia câștigă 2 fl. pe țile. Aci e de exemplu femeia *Carpio*, despre care ori cine scie, că a câștigat 240,000 fl. cu adunarea sdrențelor. Această femeie încă și astăzi se scoldă în totă noptea pe la 2 ore și adună de pe drum toate sdrențele și rămașițele. În New-York este o stradă, numită: *Ragpibkersrow*, unde locuesc aproape numai culegători de sdrențe. Bètrâna *Carpio*, care are o avere așa de mare, ar putea să locuescă într'un palat strălucit, dăr fiind ea dedată cu sărăcia și cu simplitatea, preferă să locuescă în o odăiță mică și pustiă. Unicul ei fiu, care e de 24 ani, merge și el o să adune *scumpeturile* strădei. *Sun*, un coleg al său, l'a întreat în țilele acestea, că pentru-oe mai preferèză această meseriă, er *Carpio* îi răspunde: Adunarea de sdrențe peste tot nu e o ocupațiune deșositoare, și încă astăzi nici nu e o ocupațiune așa de rea, cum mulți cred.

Literatură.

A apărut în editura librăriei Carol Müller. *Un an de lupă*, de A. Vlahuța 248 pagini prețul Lei 2.50. Apoi din Biblioteca pentru toți Nr. 22: *Xavier de Maistre*, „*Călătoria împrejurul odăiei mele*“ unul din opurile cele mai vestite ale literaturii franceze. Volumul viitor al Bibliotecii pentru toți cuprinde: *Ioan Popovici-Bănățeanu*: „*Din viața meseriașilor*“. Novele ale unui talentat scriitor bănățean și unul din numerele cele mai frumoșe și interesante ale Bibliotecii pentru toți.

În Institutul de editură *Ralian* și *Ignat Samitca* din Craiova a apărut o frumoșă colecțiune de poesii, intitulată: *Din anii tineri*, de *Virgiliu N. Cisman*. Prețul 1 leu 50 b.

